

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO

1. Nazwa

GMACH SZTABU GENERALNEGO WOJSKA POLSKIEGO

2. Czas powstania

1938-1939

3. Miejscowość **WŁĄCZONO**

DO WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI
WARSZAWA

1965

3. Adres

ul. Rakowiecka 4 A
nr dz. 11 z obr. 10103
KW WA2M/00219214/2

5. Przynależność administracyjna
województwo mazowieckie
powiat m.st. Warszawa
gmina/dzielnica MOKOTÓW

6. Współrzędne geograficzne
N 52° 20' 85.75"
E 21. 01' 14. 47"

7. Poprzednie nazwy miejscowości

8. Właściciel i jego adres
Właściciel Skarb Państwa
Trwały zarząd Ministerstwo Obrony Narodowej
ul. Klonowa 1
00-909 Warszawa

9. Użytkownik i jego adres

Sztab Generalny WP
ul. Rakowiecka 4A
00-904 Warszawa

10. Formy ochrony

Widok od pld.-zach.

plan sytuacyjny

Plan orientacyjny

budynek z lotu ptaka

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość WARSAWA	5. Nazwa zabytu (jak w karcie), adres GMACH SZTABU GENERALNEGO WOJSKA POLSKIEGO ul. Rakowiecka 4 A 00-909 WARSZAWA	6. Zawartość załącznika HISTORIA cd
2. Dzielnica Mokotów		
3. Powiat: m.st.Warszawa		
4. Województwo: mazowieckie		

Następnie mężczyźni odseparowano od kobiet i dzieci, po czym obie grupy ulokowano w różnych blokach koszarowych. Większość kobiet i dzieci zwolniono wieczorem następnego dnia. Pierwsza grupa mężczyzn spędzonych do Stauferkaserne otrzymała żywność i napoje dopiero następnego dnia, a niektórzy – dopiero po trzech dniach od zatrzymania. Począwszy mniej więcej od 5 sierpnia Niemcy pozwalali polskim kobietom donosić pożywienie krewnym uwięzionym w koszarach. Kilkakrotnie miały jednak miejsce przypadki, kiedy esesmani bez powodu otwierali ogień do idących pod białą flagą Polek. Kilka kobiet zostało wówczas zabitych lub rannych. Więźniowie w Stauferkaserne Zbigniew Bujnowicz wspominał, że życie przetrzymywanych w koszarach Polaków przypominało warunki panujące w obozie koncentracyjnym. O godzinie 5:30 następowała pobudka, a następnie apel. Po apelu więźniom wydawano śniadanie, na które składały się zwykle 1-2 suchary i czarna kawa. Więźniowie pracowali do przerwy obiadowej o godz. 13:00. Zazwyczaj jako posiłek wydawano im wówczas porcję gotowanej kaszy. Później uwięzieni wracali do pracy, która trwała do godziny 19:00, kiedy to zaczynała się dwugodzinna przerwa na kolację. Po jej zakończeniu więźniowie pracowali aż do godziny 2:00 w nocy. Praca jaką wykonywali więźniowie polegała m.in. na czyszczeniu latryn gołymi rękami, rozbiieraniu powstańców barykad, czyszczeniu czołgów, grzebaniu trupów, pracach ziemnych na terenie koszar (np. kopanie rowów łącznikowych), oczyszczaniu ulic, przenoszeniu i ładowaniu na samochody zrabowanych przez Niemców dóbr. Wiele spośród tych prac miało na celu jedynie wyczerpanie i upokorzenie przetrzymywanych. Esesmani z załogi Stauferkaserne pastwili się nad więźniami przy byle okazji. Na porządku dziennym było nieustanne bicie. Ciężkie warunki życia i pracy doprowadziły wkrótce do zupełnego wycieńczenia więźniów. Wśród przetrzymywanych w Stauferkaserne Polaków wybuchła epidemia dysenterii. Po pewnym czasie grupa osób skupionych wokół inspektora PCK, Jana Wierzbickiego, zdołała jednak wymóc na Niemcach utworzenie oddziału sanitarnego złożonego z polskich więźniów. Początkowo składał się on z 16 członków, lecz po pewnym czasie jego liczebność sięgnęła 60 osób – w tym dwóch lekarzy i dwie pielęgniarki. Oddział sanitarny dysponował nawet własnym samochodem ciężarowym. Obok opieki nad więźniami Stauferkaserne personel sanitarny udzielał pomocy medycznej Polakom zamieszkującym kwatery Mokotowa opanowane przez Niemców (głównie na obszarze od ul. Rakowieckiej do ul. Madalińskiego), a także zajmował się grzebaniem zwłok zabitych cywilów i powstańców. Członkom personelu sanitarnego surowo zabroniono natomiast udzielania pomocy rannym Polakom, których podejrzewano o udział w powstaniu. Na terenie Stauferkaserne zamordowano w czasie powstania warszawskiego co najmniej 100 mieszkańców Mokotowa. Już 3 sierpnia (inne zeznania podają datę 4 sierpnia) Niemcy na chybił trafił wybrali spośród więźniów około 45 mężczyzn, których następnie wyprowadzili partiami po 15 i rozstrzelali poza terenem koszar. Wśród zabitych znajdował się prawosławny pop, któremu esesmani kazali śpiewać przed rozstrzelaniem. Zwłoki pogrzebano na terenie położonego naprzeciwko Stauferkaserne więzienia mokotowskiego. Pozostałym więźniom oznajmiono, że egzekucja była odwetem za rzekome rozstrzelanie przez powstańców 30 volksdeutschow. 4 sierpnia przysprowadzono do Stauferkaserne grupę ok. 40 mężczyzn z domu położonego na rogu ulic Narbutta i al. Niepodległości. Wszystkich rozstrzelano ogniem karabinów maszynowych na dziedzińcu koszar. Rannych dobijano strzałami z pistoletów. Na terenie koszar często dochodziło także do pojedynczych egzekucji, dokonywanych zazwyczaj na polecenie SS-Obersturmführera Patza. Między innymi, Patz kazał pewnego razu zastrzelić mężczyznę, którego nieprzyjemny grymas twarzy (wynikający z przyczyn zdrowotnych) uznał za kpinę ze swojej osoby. Z kolei gdy więźniowie zaczęli się buntować przeciwko wyniszczającemu trybowi pracy, esesmani za karę powiesili jednego z nich na oczach towarzyszy. Egzekucją kierował jeden z najokrutniejszych esesmanów z załogi Stauferkaserne, SS-Rottenführer Frankowski. Ponadto część spośród uwięzionych w koszarach mężczyzn została wywieziona gestapowskimi „budami” w nieznanym kierunku i ślad po nich zaginął. Między innymi, 9 sierpnia zabrano w ten sposób ok. 20-40 więźniów. Na przełomie sierpnia i września w podobny sposób zniknęło jednego dnia blisko 70 mężczyzn. Prawdopodobnie zabierani przez Gestapo Polacy byli rozstrzeliwani w ruinach Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych bądź w innych miejscach straceń w pobliżu siedziby Sicherheitspolizei w al. Szucha. Więzione w Stauferkaserne kobiety pędzono natomiast w charakterze „żywych tarcz” przed niemieckimi czołgami. Więzienie w Stauferkaserne funkcjonowało mniej więcej do połowy września 1944 roku, choć wielu Polaków przetrzymywano w koszarach aż do początków października. Po dłuższym lub krótszym pobycie w Stauferkaserne więźniowie byli zazwyczaj kierowani

do obozu przejściowego w Pruszkowie lub innych punktów zbornych utworzonych przez Niemców dla wypędzanej ludności Warszawy. [za: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wieźnia_w_koszarach_Stauterkasernej]. Wkrótce po zakończeniu wojny gmach Sztabu Generalnego przekazano Ministerstwu Administracji Publicznej (skrzydło zach.) i Ministerstwu Kultury i Sztuki (skrzydło wsch.), a następnie przeszedł w posiadanie Sztabu Generalnego WP. Ta funkcję pełni do chwili obecnej. Budynek jest jedną z czołowych realizacji tzw. stylu 1937.

OPIS cd.

SKLEPIENIA, STROPY Nad parterem strop Ackermanna (h -18 cm, t=4 cm) żelbetowe skrzynkowe oraz Kleina. Sufitu podwieszane.

WIEŻBA DACHOWA Stropodach wentylowany systemu Ackermanna o wys. pustaka 8 cm i płycie żelbetowej grub. 4 cm. Na płycie ułożona warstwa izolacyjna 10 cm z trocin z wapnem.

POKRYCIE DACHU Papa na lepiku na płytach bytomskich żużlowych (199 x 45,5 cm), spoczywających na ściankach ażurowych z cechy dziurawki.

SCHODY Zewnętrzne (przed wejściem do obydwu klatek schodowych w skrzydle A i B) betonowe, jednobiegowe, o stopniach i podstopniach wyłożonych gresem. Główna klatka schodowa w łączniku-wieży, boczna w ryzalicy skrzydła A i B. Obydwie w konstrukcji żelbetowej, monolityczne, płytowe. Schody dwubiegowe. Stopnie i podstopnie przeszklone szkłem mlecznym, po bokach z czarnego granitu. Balustrady i poręcze stalowe. Balustrada w głównych klatkach schodowych utworzona z dwóch płaskowników poziomych biegnących na całej długości, między którymi wstawiony rząd węższych, ułożonych w kształcie lit. V, po trzy z obu stron. Między górną listwą a poręczą, co dwa przęsła, wkomponowany motyw okręgu o powierzchni ożywionej kolistymi, zmniejszającymi się ku środkowi, nacięciami. Poręcz drewniana. W bocznych klatkach schodowych balustrada skromniejsza, której przęsła tworzą wąskie płaskowniki ułożone w kształcie lit. V. Pośrodku przecignięty pas złożony z dwóch cienkich, skreślonych stalowych drutów. Pochwyłt drewniany. W holach głównych skrzydła A i B, 6-stopniowy, jednobiegowy wyrównawczy bieg schodów. W skrzydle A, na stopniach oryginalna okładzina z czarnego lastriko, podstopnie betonowe, zamalowane na czarno. Na stopniach i podstopniach w skrzydle B wtórna okładzina z czarnego granitu.

POSADZKI, PODŁOGI W udostępnionych pomieszczeniach biurowych twarzą wykładzina dywanowa stanowiąca integralną część konstrukcji podwojonej podłogi. W korytarzach drewniana dębowa klepka, układana w jodełkę lub kwadraty. W holu głównym w skrzydle „A” oryginalna posadzka z płyt z czarnego lastriko przerywana cienkimi pasami z białego. W skrzydle „B” posadzka wymieniona na czarny i biały granit. Skrzydło „C” i dyżurka nieudostępnione.

STOLARKA DRZWIOWA

Drzwi zewnętrzne wtórne, z PCV. Wewnętrzne dzielące korytarze j.w.. Do pomieszczeń w trzech skrzydłach w 90% oryginalne (lub z lat 50.) drewniane, płytowe, jednoskrzydłowe, z nadświetlami lub bez. Do pomieszczeń tajnych jednoskrzydłowe, stalowe.

STOLARKA OKIENNA Stolarstwo okienne w 95 % wymieniona z drewnianej na z PCV. Wielkość i podziały odtworzone. W skrzydłach okna zespolone, uchylne, samodzielne, dwupoziomowe. W dyżurce, w płd. części okna o wys. budyńku: od frontu 5-dzielne, 15-kwaterowe, boczne 6-dzielne, 24-kwaterowe. W ryzalicy w skrzydle A, na wys. górnych kondygnacji, oryginalne lufskery. W skrzydle B małe okna kwadratowe, samodzielne, jednopoziomowe. Na 1. piętrze zachowane oryginalne drewniane, skrzynkowe. Okucie – zakrętki jednoskrzydłowe.

RZUT Gmach składa się z pięciu segmentów: skrzydła środkowego (dalej „C”), z dwóch skrzydła bocznych (A- wsch., B - zach.) oraz dwóch łączników - wież. Skrzydło C - główny segment gmachu, z 14-kolumnowym podcieniem, 4-piętrowy. Kolumny o średnicy 120 cm, w rozstawie 600 cm (od płd. i pñ.) oraz 460 i 325 cm (od wsch. i zach.). Na osi płd.-pñ., w odległości ok. 250 cm od pierwszego rzędu kolumn, centralnie usytuowana budynek o funkcji dyżurki. Budynek o zróżnicowanym rzucie: część płd. półkolistą, część pñ. o esowatym obrzysie ścian bocznych, stykających się na osi głównej boku półn. Dług. budyńku wynosi ok. 1800 cm, przy czym część pñ. została wysunięta ok. 600 cm przed pñ. ścianę skrzydła C. Nadzienna część skrzydła C na rzucie prostokąta o wymiarach ok. 1400 x ok. 3200 cm. Jego krótsze boki przylegają do łącznika, przy czym ściana płd. (frontowa) wysunięta przed łącznik o ok. 150 cm, a pñ. - ok. 350 cm. Skrzydła boczne A i B o identycznych wielkościach i rzutach. Złożone na planach wydłużonych prostokątów o wymiarach ok. 7600 x ok. 1400 cm. W ok. 1/3 dług. (licząc od płd.), między 15. a 24. osią, dostawiony łącznik na planie prostokąta o wymiarach ok. 380 cm x ok. 1100 cm. Składa się z dwóch części, które odpowiadają szer. siódmego (ok. 460 cm) i ósmego (ok. 550 cm) traktu skrzydła A i B, stanowiąc przedsiłki, prowadzące do głównego holu (od płd.) i klatki schodowej (od pñ.). W ok. połowie szer. pñ. części łącznika, dostawiony niewielki budynek na rzucie zbliżonym do kwadratu (ok. 300 x 250 cm), zamknięty półkoleściami, któremu na wyższych kondygnacjach nadano formę wieży. W skrzydłach A i B przy ostatnim, pñ.

Opracowanie załącznika: Iwona Sygowska, lipiec 2016

[Signature]

Załącznik do karty ewidencyjnej

Nr 2

1. Miejsowość WARSZAWA	5. Nazwa zabudowy (jak w karcie), adres GMACH SZTABU GENERALNEGO WOJSKA POLSKIEGO ul. Rakowiecka 4 A 00-909 WARSZAWA			6. Zawartość załącznika
2. Dzielnica Mokotów				
3. Powiat: m.st. Warszawa				OPIS cd
4. Województwo: mazowieckie				

przebiegiły ryzalitu o wymiarach ok. 150 x 200 cm. Ich ściany od podwórza (zach. skrzydła A i wsch. skrzydła B), przedłużone ok. 50 cm w kierunku pld, natomiast przeciwnie naroże zaokrąglone. Przy każdym ryzalicie schody zewnętrzne usytuowane pod kątem rozwartym w stosunku do ryzalitów. Układ wnętrza skrzydeł A i B analogiczny: dwutraktowy, z oddzielającym trakty korytarzem, biegnącym na całej długości budynków. Obydwa trakty o zbliżonej głęb. wynoszącej ok. 460 cm, korytarz 258 cm. Skrzydła boczne 17. przestowe, pierwotnie 3-osiove. Trakty 7 i 8. (od pld), przylegające do łączników, nieco szersze od pozostałych. W łączniku dwa pomieszczenia: w ptn. główna klatka schodowa, w pld. – reprezentacyjny hol. W ryzalitach – boczne klatki schodowe. Układ wnętrza oraz głęb. traktów skrzydła C analogiczny do omówionych. W budynku 5-, 4-osiowych przeseł. Dyżurka jednoprzestrzenna.

BRYLA Budynek o rozczłonkowanej bryle. Dominantę stanowią dwie 6-kondygnacyjne łączniki – wieże oraz flankujące je od wsch. i zach. 5-kondygnacyjne skrzydło C. Skrzydła boczne, 3-kondygnacyjne, stanowią ok. 1/2 wys. łącznika i skrzydła C. Ryzalitu w budynkach A i B 4-kondygnacyjne. Każdy z segmentów w całości podpiwniczony, nakryty własnym płaskim dachem, krytym papą. Dyżurka od pld. 1-, od ptn. 2-kondygnacyjna, wys. sięga do poziomu okien pierwszej kondygnacji budynku C.

ELEWACJE Część frontowa, pld. gmachu. Kompozycję oparto na harmonijnym połączeniu prostych brył geometrycznych poszczególnych budynków z grą faktur materiałów wykończeniowych. Elementem dominującym jest usytuowane poprzecznie 5-kondygnacyjne skrzydło C oraz ujmujące je od wsch. i zach. łączniki-wieże, do których, pod kątem prostym, przylegają 3-kondygnacyjne skrzydła boczne. Wieże-łączniki w części przylegającej do skrzydła C - 6-kondygnacyjne, nad skrzydłami bocznymi stają się widoczne nad poziomem dachów skrzydeł. Ta część o zaokrąglonych narożach. Ściany tych budynków oblicowane okładziną z prostokątnych, różnych wielkością, rusztykalnych płyt z piaskowca, której faktura oraz sposób mocowania nadaje elewacjom efekt falowania. Skrzydło C oparte na 12-kolumnowym podcieniu, w którego centralnej części usytuowana dyżurka. Jej część pld, o wysokości podcienia, w całości przeszklona, tylna zaś, sięgająca do poziomu okien 1. piętra, o esowatym obrzysie ścian. Elewacje dyżurka i łączników w podcieniu oblicowane jak wieże. Kolumny w podcieniu ustawione po cztery od pld, wsch. i zach. i po jednej w narożach od osiowe, artykułowane oknami pasmowymi. Przestę międzyokienne wąskie, w formie smukłych lizenek. Pasy okienne oblicowane płytą betonową dekorowaną pionowymi pld. wtórnymi umieszczonymi pionowymi bonie. W każdym pasie bonie ustawiane są tak, by nacięcie znajdowało się w połowie szer. każdego okna i lizenki. W zwieńczeniu elewacji pld. wtórnymi umieszczonymi pionowymi bonie. W każdym pasie bonie ustawiane są tak, by nacięcie znajdowało się w połowie szer. każdego okna i lizenki. W zwieńczeniu elewacji wystroju. Partia okien opracowana, jak w skrzydle C, natomiast w pasmach okiennych dominuje układ horyzontalny. W przziemiu „bonie” w formie prostokątów stojących, nieco tylko węższe od okien. Na dwóch kolejnych kondygnacjach układ „boni” zróżnicowany: u dołu, o ok. połowę szer. węższe, ułożone poziomo, a na nich rząd stropodachem, rząd niewielkich okienek (prostokąty leżące) ujęty między w lekko wysunięte lizenki, oparte na gzymsie. Taką oprawę otrzymały wszystkie elewacje skrzydła A i B. Elewacje boczne (pld.) nieco się różnią. Cztery okna usytuowane w centralnej części, flankują naroża dekorowane szerokimi pasami z płyt betonowych, umieszczonych horyzontalnie na wys. okien i pasów międzyokiennych. Elewacje zewnętrzne skrzydeł bocznych (wsch. budynku A i zach. budynku B), 51-osiove. Elewacje wewnętrzne skrzydeł bocznych, po ptn. stronie skrzydła C, 26-osiove. Zamykające je od ptn. ryzalitu, wyższe o jedną kondygnację, stanowią harmonijne zamknięcie kompozycji tylnej partii gmachu. Ich elewacje oblicowane piaskowcem jak wieże przy skrzydle C.

WNĘTRZE I WYPOSAŻENIE Budynek dostępny od strony podcienia, przez ptn. część łącznika. W nim dwie zewnętrznych drzwi: od pld. bezpośrednio do holu głównego, od ptn. do wiatrołapu, wysuniętego przed lico muru i zamkniętego półkoliście. Wnętrze wiatrołapu na rzucie centralnym, nakryte pseudokopułką ujętą w opaskę w jednej połowie półkoliścią, w drugiej – trójboczną. Z niego wejście do holu. Hol 2-poziomowy, pierwotnie jednoprzestrzenny, podzielony na dwie części maszyną, gładką kolumną, usytuowaną w ok. połowie głęb. pomieszczenia. Różnice wysokości poziomów niweluje 6-stopniowy, jednobiegowy, wyrównawczy bieg schodów, zajmujący połowę

12. HISTORIA

Odzyskanie przez Rzeczpospolitą Polską niepodległości pozwoliło m.in. na powstanie własnych struktur wojskowych. Już 25 października 1918 r. Rada Regencyjna Królestwa Polskiego ustanowiła urząd Szefa Sztabu Wojsk Polskich, który w 1928 r. przemianowano na Sztab Główny WP. Siedzibą urzędu został Pałac Saski, który w latach 1923-1925 poddano generalnemu remontowi wraz z adaptacją do nowej funkcji. Budynek ten stanowił jednakże tymczasowe lokum, bowiem wojsko czyniło starania o wystawienie własnego gmachu, który spełniałby wszelkie wymogi bezpieczeństwa. W 1938 r. projekt gmachu sporządził uznany architekt warszawski Stanisław Brulalski, a rozpoczętą w tym samym roku budowę, w 1939 r. Sztab Generalny WP jednakże nie zdołał w pełni zasiedlić budynku, bowiem przeprowadzkę przerwał wybuch II wojny światowej. Na działce zbudowano jeszcze dwa budynki murowane: w pld.-wsch. narożu działki, przy ul. Rakowieckiej oraz w tylnej części, prostopadle do gmachu, w jego pobliżu. Ówczesna funkcja obiektów nie została rozpoznana. Po kapitulacji Warszawy w dniu 28 września 1939 r. gmach zajęli hitlerowcy, przekształcając go w koszarę SS tzw. SS-Staufferkasernen, dla 3. batalionu zapasowego grenadierów pancernych SS, liczący ok. 600 żołnierzy wraz z kompanią czółgów. W czasie powstania warszawskiego: W dniu 2 sierpnia w godzinach porannych SS-mani z garnizonu Staufferkasernen przystąpili do pacyfikacji kwartałów Mokotowa położonych najbliższej koszar. Mieszkańców najbliższych ulic, m.in. ul. Rakowieckiej, wypędzano z domów, po czym wśród bicia i krzyku gnano do Staufferkasernen. Do godziny 20:00 kilkuset cywilów było zmuszonych czekać w deszczu na dziedzińcu koszar. SS-mani oddawali nad ich głowami serie strzałów z broni maszynowej, potęgując w ten sposób nastroj paniki. Do uwięzionych Polaków przemówił następnie dowódca garmizonem Staufferkasernen SS-Obersturmführer Martin Patz. Oświadczył on zgrupowanym, że zostali zatrzymani w charakterze zakładników i jeżeli powstanie nie upadnie w ciągu trzech dni, wszyscy zostaną rozstrzelani. Ponadto zapowiedział, że za każdego Niemca zabitego przez powstańców dokonywane będą egzekucje Polaków.

13. OPIS

SYTUACJA

Gmach Sztabu Generalnego WP położony jest w dzielnicy Mokotów, w kwartale ograniczonym ulicami: Puławską (od wsch.), Narbuta (od połud.), al. Niepodległości (od zach.) i Batorego (od półn.). Działka pod budynkiem usytuowana po półn. stronie ul. Rakowieckiej, między kamпусem Szkoły Wyższej Handlowej (od zach.), zespołem zabudowy Państwowego Instytutu Geologicznego (od wsch.) oraz zabudową willową przy ul. Batorego (od półn.). Gmach składa się z pięciu części: skrzydła poprzecznego ustawionego na osi wsch.-zach., dalej oznaczonego literą „C”, przylegających do jego krótszych boków - łączników-wież oraz skrzydeł bocznych „A” - wsch. i „B” - zach., usytuowanych na osi półn.-połud. Skrzydło „C” dzieli działkę na dwie nierówne części: połud. zwróconą ku ul. Rakowieckiej oraz półn. - tylną. Gmach Sztabu zajmuje ok. 1/3 dług. działki, w pozostałej części znajdują się trzy budynki z lat 50. XX wieku, ustawione w podkowie przy wsch., zach. i półn. boku parceli. Działka starannie utrzymywana. Od ul. Puławskiej oddzielona stalowym, sztachetowym ogrodzeniem, o szer. skrzydła C, które, przy skrzydłach A i B łamie się pod kątem rozwartym, a następnie, w linii prostej, styka się z narożnikami tych budynków. Ustawione na niskim cokole, w części centralnej 4-przęsłowe, rozpięte między 5. słupami na narożnikach budynku, pomnik z różowego granitu, z piaskowca o rustykalnej fakturze. Przed ogrodzeniem, na osi głównej budynku, pomnik z różowego granitu, z płytą z polerowanego brązu, z napisem: W 80 ROCZNICĘ POWOŁANIA SZTABU GENERALNEGO WOJSKA POLSKIEGO 25.X.1916-25.X.1998. Od wewnątrz wtórny parterowy budynek pełniący funkcję wartowni, przy którym od wsch. wejście dla pieszych oraz przejazd dla samochodów z obu stron. Wzdłuż skrzydeł A i B, na nieco wyższym poziomie, trawniki otoczone murkiem oporowym oblicowanym piaskowcem i dekorowanym boniowaniem. Na nich krzewy. W tylnej części działki dwa podwórza, pośrodku których zielonec, a po jego obydwu stronach - miejsca postojowe. Nawierzchnia każdego podwórza wyłożona betonową kostką. Boczne wejście na teren wojskowy przez Biuro Przepustek, które mieści się w parterowym budynku łączącym skrzydło A a budynkiem z lat 50. Wsch. bok działki ogrodzony stalowym płotem prętowym na niskim cokole, oblicowanym piaskowcem. Wzdłuż tego boku trawnik, na którym rząd młodych sosen. Od zach. teren nieco podniesiony, wyłany asfalter. Ogrodzenie z siatki metalowej. Od półn. siatka.

MATERIAŁ I KONSTRUKCJA W każdej części gmachu zastosowano takie same rozwiązania konstrukcyjne oraz materiały.

KONSTRUKCJA Gmach w konstrukcji szkieletowej, żelbetowej, wylewanej, z ceglanym wypełnieniem. **FUNDAMENTY** Pod ścianami szczytowymi ława żelbetowa, pod pozostałymi ławy ceglane z odsadzkami.

Grub. nieznaną. **ŚCIANY ZEWNĘTRZNE** Ściany murowane z cegły ceramicznej pełnej na zaprawie cementowo-wapiennej. Na elewacjach skrzydeł tynki cementowo-wapienne, na których okładzina z płyt betonowych. Na ścianach łączników - wież, ryzalitów oraz powierzchnia kolumn oblicowana płytami z szarego piaskowca (szydłowiecki ?). Grub. ścian 60 cm, miejscami - 63 cm. Dyżurka w części połud. przeszklona, w tylnej oblicowania płytami z piaskowca.

ŚCIANY WEWNĘTRZNE Ściany nośne w piwnicach i przyziemiu gmachu murowane z cegły ceramicznej pełnej na zaprawie cementowo-wapiennej, o grub. 38 cm. Na wyższych kondygnacjach z cegły dziurawki, o tej samej grub. Ściany działowe również z dziurawki, z wyjątkiem ścian kominowych z cegły pełnej. Wtórne z płyty gips-kart. Grub. ścian 38 cm, 22, 16, 12 cm.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
45 718 m ³ (całość)	8700 m ² (całość)	Gmach użyteczności publicznej	Gmach użyteczności publicznej
18. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania Kwerendy źródłowe negatywne w : AGAD, Archiwum Państwowe w Warszawie, Centralne Archiwum Wojskowe, Muzeum Architektury we Wrocławiu, Muzeum Narodowe w Warszawie, Archiwum m.st. Warszawy		19. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania) http://fotopolska.eu/Sztab_Generalny_Wojaka_Polskiego_Warszawa	
20. Bibliografia		21. Uwagi Ze względu bezpieczeństwa zarządca gmachu wyraził zgodę na częściowe udostępnienie wnętrza. Nie została również wyrażona zgoda na wykorzystanie rzutu budynku.	

22. Stan zachowania

Budynek w dobrym stanie.

Ściany zewnętrzne: niewielkie zacieki i ubytki farby w elewacjach. Okładzina z piaskowca

silnie zanieczyszczenia atmosferyczne

Ściany wewnętrzne: w udostępnionej części gmachu - dobry

Stolarka okienna: dobry

Stolarka drzwiowa - dobry

Podłogi: przetarty lakier na klepkach w korytarzach

Klatki schodowe: w skrzydle A stopniowe, ubytki biegu wyrównawczego schodów w holi głównym

23. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Budynek nie wymaga pilnego remontu

24. Adnotacje o inspekcjach, informacie o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

25. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Tekst Iwona Sygowska lipiec 2016

plany, rysunki: nieudostępnione

fotografie Iwona Sygowska lipiec 2016

26. Zafęczniki

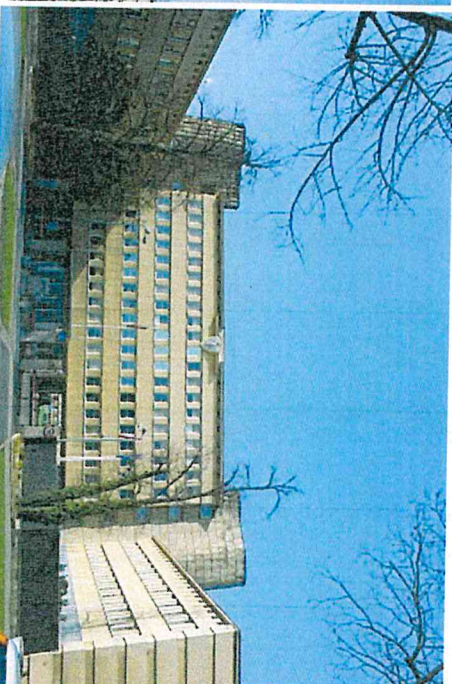
ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 3

1. Miejscowość WARSAWA	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres GMACH SZTABU GENERALNEGO WOJSKA POLSKIEGO ul. Rakowiecka 4 A 00-909 WARSZAWA	6. Zawartość załącznika FOTOGRAFIE - ELEWACJE
2. Dzielnica Mokotów		
3. Powiat: m.st. Warszawa		
4. Województwo: mazowieckie		

Widok od pód.-za

Frontowa (pód.) część gmachu

Widok na pód.-zach. naroże gmachu

Widok na pód.-wsch. część gmachu

skrzydło C i dyżurka z podcieniu

podcien: dyżurka, w głębi fragment przyziemia łącznika

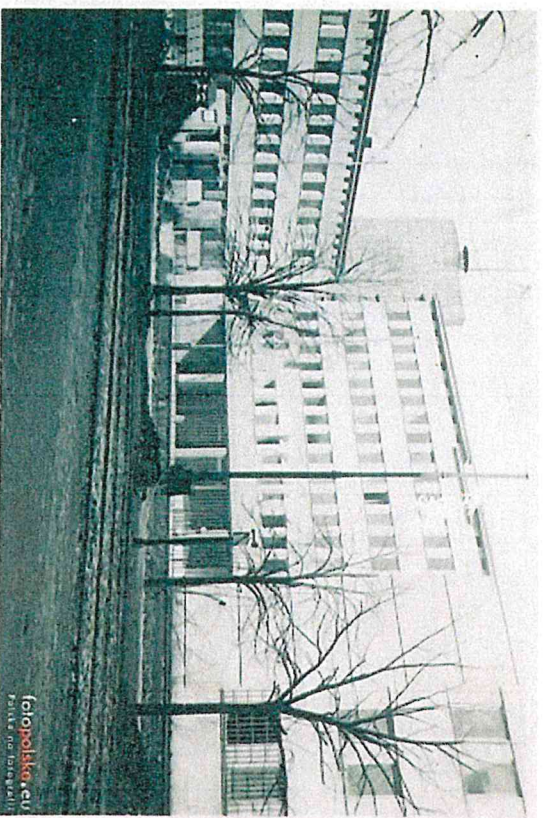
Opracowanie załącznika: Iwona Sygowska, lipiec 2016

Iwona Sygowska

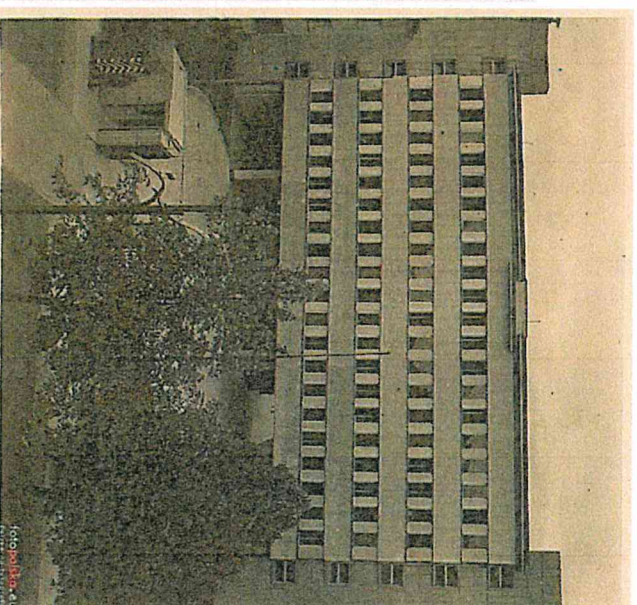
pomieszczenia, usytuowaną naprzeciwko drzwi prowadzących bezpośrednio z zewnątrz. W drugiej połowie holu ścianka pomalowana na kolor czarny, o zaokrąglonym od strony schodów narożu, gdzie ustawiona kolumna. Powierzchnia ścianki rozbita schodowo wąskimi szóstcioma stopniami. Schody prowadzą na wyższy poziom, którego połowę zajmuje wtórne pomieszczenie o konstrukcji szklano-aluminiowej. Z przeciwnej strony trzy stopnie na kolejny podest, z którego dostęp na klatkę schodową. Między nim a górnym podestem ścianka osłaniająca pierwszy bieg schodów w klatce schodowej, która na wys. ok. 80 cm, została ścięta ukośnie, a jej naroże zaokrąglone. Brzeg ścianki pomalowany na kolor czarny, a jej krawędzie zamknięte drewnianymi fazowanymi poręczami. Wszystkie te podesty wyłożone dużymi płytami z czarnego lastriko, w kształcie prostokątów leżących ułożonych rzędami, z oddzielającym je wąskim pasem z białego lastriko. Stopnie i podstopnie schodów z czarnego lastriko. Oryginalna okładzina zachowana w skrzydle A, natomiast w skrzydle B lastriko wymieniono na granit, zachowując kolorystykę i kompozycję. Schody dwubiegowe, o stopniach jak na niższych poziomach. Balustrada utworzona z dwóch płaskowników poziomych biegnących na całej długości, między które wstawiony rząd węzłych, ułożonych w kształcie lit. V, po trzy z obu stron. Między górną listwą a poręczą, co dwa przeszła, wkomponowany motyw okręgu o powierzchni ożywionej kołystymi, zmniejszającymi się ku środkowi, nacięciami. Poręcz drewniana. Wnętrze w skrzydłach budynku o typowym, biurowym rozkładzie, z korytarzem pośrodku i pokojami po obu stronach.

INSTALACJE. Budynek wyposażony w instalacje wod.-kan., ogrzewcza i ciepłej wody z własnej kotłowni, gazowa, dźwigowa (towarowa), elektr., wentylacja mechaniczna, telef.

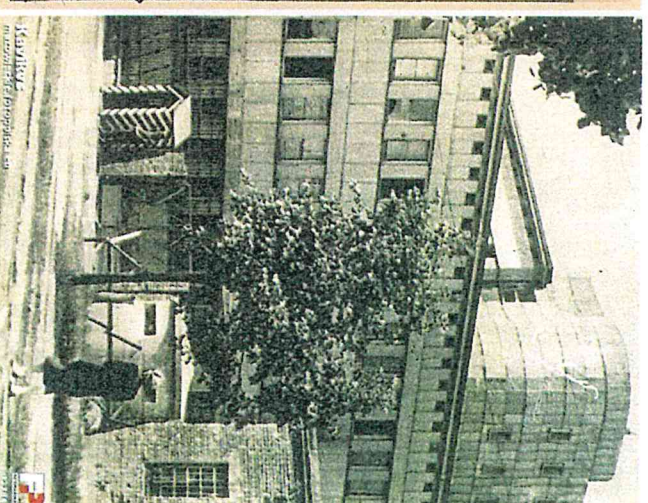
IKONOGRAFIA

Widok od pld.-wsch, fot. ok. 1939

skrzydło C, ok. 1940

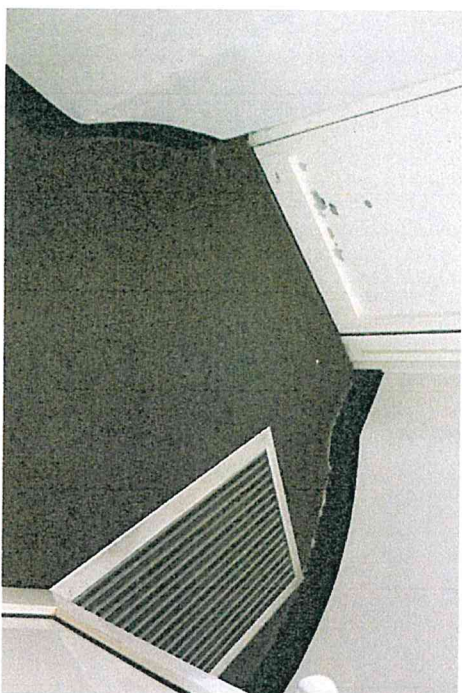

bunkier hitlerowski przy wsch. skrzydle, 1944

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 5

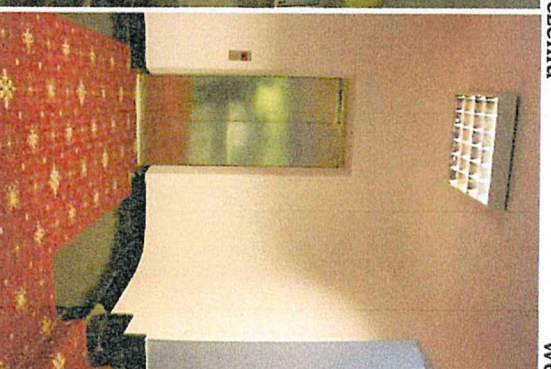
1. Miejscowość WARSZAWA	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres GMACH SZTABU GENERALNEGO WOJSKA POLSKIEGO ul. Rakowiecka 4 A 00-909 WARSZAWA	6. Zawartość załącznika FOTOGRAFIE Wnętrze – skrzydło A (wsch.)
2. Dzielnica Mokotów		
3. Powiat: m.st. Warszawa		
4. Województw: mazowieckie		

łącznie wieża w przyziemiu

strop w ww. pomieszczeniu

wejście z łącznika-wieży

Hol główny

j.w.

część półn.

górną poziom

wejście na klatkę schodową

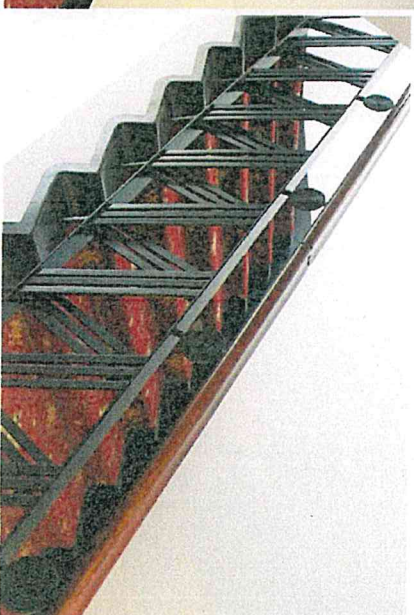
zł. opus: Płonia Sygnowska lipiec 2016

Krawędź ściany oprac. w formie pochwytu

schody

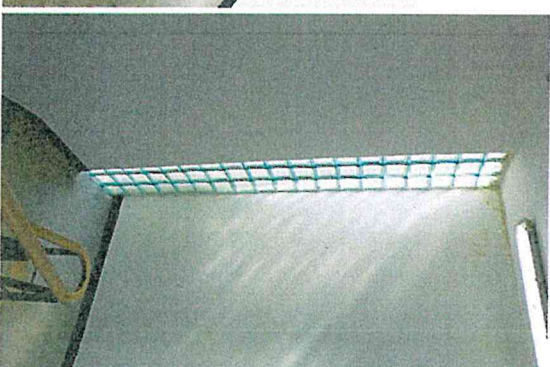
balustrada

Strop głównej klatki schodowej

ryzalit: klatka schodowa

ściana z luksferami

Schody przy ryzalicy

Kolumna w podcieniu

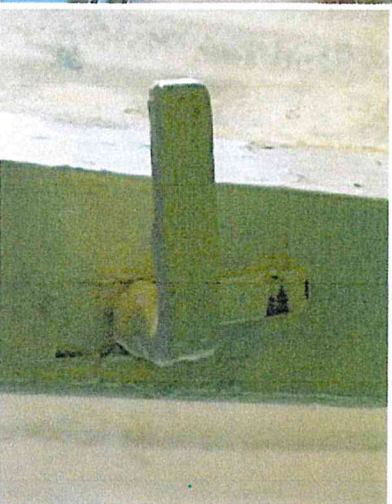
luksfery w ryzalicy skrzydła A

elewacja – szczegół

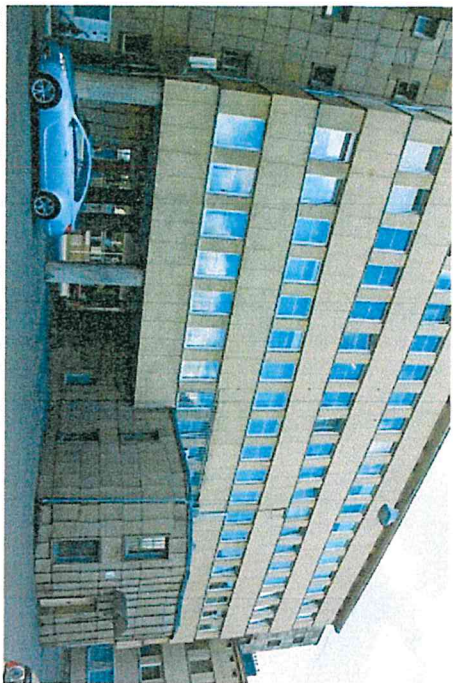

Oryginalne okno i okucie w ryzalicy skrzydła A

Oryginalna posadzka zachowana w łączniku skrzydła A Oryginalna klepka w skrzydle B

Elewacja półn. skrzydła C i dymurki

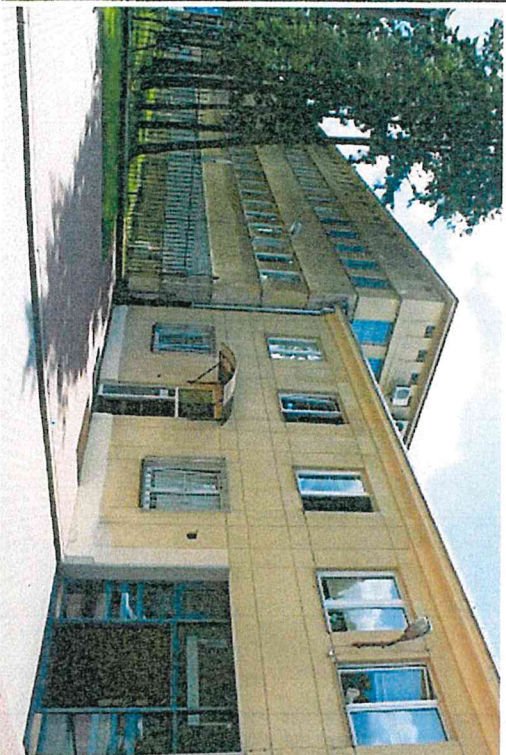
podcień, w głębi wejście do „wieży”

Skrzydło A (wsch.) - elewacja zach.

Skrzydło A (wsch.) – elewacja boczna (półd.)

j.w. – elewacja półn. i biuro przepustek

Skrzydło B (zach.) – widok od półn.-wsch.

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 6

1. Miejscowość WARSZAWA	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres GMACH SZTABU GENERALNEGO WOJSKA POLSKIEGO ul. Rakowiecka 4 A 00-909 WARSZAWA	6. Zawartość załącznika FOTOGRAFIE Wnętrze - skrzydło A (wsch.)
2. Dzielnica Mokotów		
3. Powiat: m.st. Warszawa		
4. Województw: mazowieckie		

Skrzydło A - korytarz

drzwi

skrzydło B : schody wyrównawcze wejście na klatkę schodową

j.w.

Główna klatka schodowa

j.w.

schody w ryzalicy

korytarz Oprac. zał.: Iwona Sygowska, lipiec 2016